

HORVÁTH LÁSZLÓ

PARLAMENTI, TARTOMÁNYI ÉS HELYI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁSOK SZERBIÁBAN – MEGŐRIZTE BEFOLYÁSÁT A VAJDASÁGI MAGYARSÁG

Jelen elemzésem arra tesz kísérletet, hogy a 2016. április 24-i választásokat tágabb kontextusba helyezve a magyar nemzeti közösség szemszögéből is vizsgálja, hogy a kilencvenes évektől kezdődően milyen politikai folyamatok, törekvések előzték meg a szóban forgó eseményt. Ezt követően a választások körülményeinek és eredményeinek bemutatásán túl kitérek az új kormányra váró feladatok és reformok magyar nemzeti közösséget érintő aspektusaira is. Feltárom továbbá, hogy a helyi magyar politikum eddigi tevékenységének köszönhetően milyen régóta fennálló problémák, kérdések vonatkozásában sikerült teljes vagy részeredményeket elérni, és hogy mik azok a témák, amelyeket illetően további erőfeszítések tétele szükséges. Fel kívánom hívni a figyelmet arra, hogy visszatekintve az elmúlt több mint negyed évszázad belpolitikai eseményeire, cseppet sem számít szokatlan eseménynek, hogy az aktuális kormány nem tölti ki teljes mandátumát. A demokratikus ellenzék megerősödése, az aktuális miniszterelnök likvidálása, a Koszovó¹ függetlensége körül kialakult kormánykoalíciós feszültség, a hatalmi struktúra aszimmetrikus volta, vagy éppen az időszerű tartományi és helyi önkormányzati választások és a magas támogatottságot jelző közvélemény-kutatási eredmények egybeesése elegendő ahhoz, hogy előrehozott köztársasági választásokat tartsanak az országban. Fiatal, a múltjával egyre inkább szembenézni tudó és akaró demokráciáról van szó, ahol azonban még számos teendő vár a mindenkori politikai vezetésre annak érdekében, hogy az ország lakosságának többsége számára elfogadható és egyben perspektívát nyújtó helyé váljon.

Honnan érkeztünk?

Miután a nemzetek közötti szembenállás és a gazdasági nehézségek szétfeszítették az egykori szövetségi délszláv államot, a tagállamok, köztük Szerbia, eltérő utat jártak be az elmúlt több mint huszonöt esztendőben. Az egykori tagköztársaságok mellett – a 2006-os szerb alkotmány szerint még az ország szerves részét képező, korábbi autonóm tartomány

1 Összhangban az ENSZ BT 1244-es határozatával és a Nemzetközi Bíróság véleményével a koszovói függetlenségi nyilatkozatról.

– Koszovó is búcsút intett² Belgrádnak és potenciális tagjelölti státus birtokában az EU-taggá válást ambicionálja. A különböző fejlődéstörténettel rendelkező országok helyzete ma hasonló ahhoz, mint amilyen pozíciót elfoglaltak a szövetségi államon belül. A fejlettebbek helyzetelőnyüket megőrizve már az Európai Unió tagjai, míg a többiek csatlakozási tárgyalásokat folytatnak, vagy ilyen törekvésekkel bírnak. A szövetségi állam megszűnése utáni legnehezebb terhet talán napjainkig Szerbia viseli, ahol a kilencvenes évek elején létrejött pártok csupán 2000. október 5-e után tölthették be valós társadalmi szerepüket. Egyesült Demokratikus Ellenzékbe szerveződve megdöntötték a szocialisták által dominált hatalmat és működő, valódi többpártrendszert hoztak létre. Az újonnan kialakult demokratikus hatalmi szerkezet az ország jövőjét illetően éles szemléletváltást hozott, az Egyesült Demokratikus Ellenzék fragmentálódása és a szerb miniszterelnök meggyilkolása azonban visszavetették a kezdeti lendületes reformtörekvéseket. A rendszerváltás meghatározó pártjának, a balközép irányultságú Demokrata Pártnak (DP) fokozatos térnyerése majd kormányzása nem váltotta valóra a hozzá fűzött reményeket. A háborús örökség következtében kialakult társadalmi anómiák, gazdasági nehézségek és a drasztikus elvándorlás terheivel küzdő Szerbia nem lett sem jobb, sem élhetőbb hely a DP kormányzása alatt. A demokraták a modernizáció eszméjét kiürítve és korrupciós botrányokba keveredve elidegenítették maguktól szavazóik többségét. Egykori támogatóik bizalmának hiányában napjainkra köztársasági, tartományi és helyi önkormányzati szinten is csekély befolyással rendelkező erővé lettek, teret engedve ezáltal a kilencvenes évekből jól ismert radikális és szocialista politikusoknak az ország újbóli kormányzására. A sors furcsa fintora, hogy egykor a bezárkózást és oroszbarát politikát szorgalmazó nacionalista erő, a Szerb Radikális Párt (SZRP) tagjainak egy része 2008-ban kihasználva a közhangulatot, és felismerve a jövőben rejlő lehetőségeket megalapította a jobbközép irányultságú Szerb Haladó Pártot (SZHP). Az SZHP a politikai palettán rendelkezésre álló mozgástérnek és a demokraták sorozatos hibáinak köszönhetően gyorsan emelkedő népszerűsége és támogatottságra tett szert. A hatalmi konstellációt tekintve jelen pillanatban a kilencvenes évek meghatározó szocialista és radikális politikai szereplői vezetik Szerbiát. A képviselt politikai irányvonalat részben kényszerpályának, részben pedig annak a felismerésének tulajdonítom – az ország demográfiai, gazdasági mutatóinak ismeretében –, hogy az elszigetelésből való kitöréshez egyetlen forgatókönyv áll rendelkezésre. Akkor, amikor a szomszédos, egykori délszláv tagállamok kivétel nélkül nyitottabbá válnak a nemzetközi politikai és gazdasági együttműködésre, modernizációs reformokat terveznek vagy folytatnak és az EU-hoz közelednek, Szerbia sem tehet másképp. Ha valamilyen szeszélyből kifolyólag mégis más utat választana a jelenlegi vezetés – amire nem sok esélyt látok –, azért a szerb társadalomnak olyan árat kellene fizetnie, amelyet annak nagyobb része nem bírna el.

2 2008. február 17-én.

A kilencvenes évek elejére kialakult politikai milióban a többségi nemzet pártalapítási törekvései mellett a magyar nemzeti közösség gyors helyzetfelismerésének és önszerveződésének lehettünk szemtanúi. A közösség első – azóta csak történelmiként emlegetett – érdekvédelmi szervezete a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége (VMDK) 1990-es megalakulásakor olyan programcélokat fogalmazott meg, mint a többpártrendszer bevezetése, a piacgazdaságra való áttérés és a nemzetközi dokumentumokban rögzített kisebbségi jogok biztosítása. Átala került először felvetésre a személyi elven alapuló kisebbségi önkormányzat koncepciója és az ártatlan vajdasági magyarokkal a második világháború utolsó hónapjaiban történt megtorlások tudományos kivizsgálása is.³ A VMDK-n belüli eltérő elképzelések mentén létrejött platformok és a személyes ambíciók túlzott térnyerése következtében a vajdasági magyar politikum rövid idő alatt szétfűszerezetté, megosztottá vált. A VMDK-t elhagyók egy csoportja 1994-ben létrehozta a Vajdasági Magyar Szövetséget (VMSZ), egy másik csoportja 1997-ben a Vajdasági Magyar Demokrata Pártot (VMDP),⁴ egy harmadik pedig 2012-ben a Magyar Egység Pártot. 2007-ben a Magyar Polgári Szövetséget (MPSZ) a VMSZ-ből kiváltak egy köre alapította. 2009-ben a Magyar Remény Mozgalom a VMDP egyetlen tartományi képviselőjének hathatós támogatása mellett jöhetett létre. A vajdasági magyar politikai paletta legfiatalabb szereplője a 2015. augusztus 20-án a Palicsi Vigadóban megalakult Magyar Mozgalom (MM). A korábbi VMSZ-tagok és szimpatizánsok, valamint a 2010 és 2014 közötti Magyar Nemzeti Tanács képviselőinek egy csoportjából megalakult civil szervezet politikai tevékenységet is folytat.

A felsorolt magyar pártok között kialakult versenyben mára a VMSZ lett az az erő, amely a vajdasági magyar nemzeti közösség legnagyobb, legbefolyásosabb szereplőjévé nőtte ki magát. Felkarolta, politikai programjába beépítette és eredményesen képviseli az elmúlt huszonöt év meghatározó és megoldásra váró magyar ügyeit. Köszönhető ez annak, hogy a politikum minden szintjén képviselettel rendelkezik,⁵ míg a többi magyar párt tevékenysége csupán néhány településre, illetve regionális szintre korlátozódik.

3 Vékás János: A Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének létrejötte. *Régió – Kisebbségtudományi Szemle* 1991. 2 (1). Letöltés helye: www.vmdk.org.rs; letöltés ideje: 2016. 09. 12.

4 A párt a történelmi VMDK eszméi és politikai örökségének tartja magát.

5 A párt nemzetközi szinten is jelen van. Egyrészt Deli Andor Európai Parlamenti (EP) képviselő személyében, aki a Fidesz-KDNP listáján került be az EP-be a 2014. május 25-i választások alkalmával. Másrészt az Európai Néppárt (ENP) Politikai Közgyűlésének 2015. szeptember 2-i döntése értelmében a VMSZ az ENP megfigyelői státusából az ENP társult tagjává lépett elő. A párt ezáltal elérte a legmagasabb szintet, ami EU-n kívüli ország pártja számára biztosított. Társult tagként a VMSZ részt vehet, és szavazati joggal rendelkezik az ENP kongresszusain (Kovács Elvirával a VMSZ köztársasági parlamenti képviselőjével folytatott telefonbeszélgetés alapján).

A választások napja – 2016. április 24.

2016. április 24-én Szerbiában előrehozott köztársasági, a négyéves mandátum lejártát követően pedig rendes tartományi és helyi önkormányzati választásokat tartottak. A szerb választási rendszer jellegzetessége, hogy mindhárom szinten más írja ki a szavazást. Amíg az alkotmány 101. szakasza értelmében a köztársasági szintű választások időpontját a köztársasági elnök, addig a helyi önkormányzati választásokét a szerbiai parlament elnöke,⁶ a tartományi választásokét pedig a tartományi parlament elnöke tűzi ki.⁷ Bevett gyakorlat, hogy az esemény megtartásának időpontját a felek előzetesen egyeztetik és összehangolják, mivel a gazdaságossági és hatékonysági szempontok ezt megkövetelik.

Az előrehozott köztársasági szintű választások kezdeményezésére irányuló döntését Aleksandar Vučić kormányfő 2016. január 17-én az SZHP főbizottsági ülésén jelentette be,⁸ melyet a testület teljes mértékben támogatott. Kormányának március 3-i a parlament feloszlására és az előrehozott választások kiírására vonatkozó indítványát az államfő elfogadta és március 4-én a parlament feloszlásának kezdeményezése mellett 2016. április 24-re előrehozott választásokat írt ki.

Az SZHP a 2014-es szintén előrehozott köztársasági parlamenti választásokat a gazdasági reformokhoz nélkülözhetetlen erős és stabil kormányzati felhatalmazás szükségességével indokolta (a kormánykoalíciót terhelő instabilitás és feszültség folyamatos volt az SZHP és a Szerb Szocialista Párt (SZSZP) aszimmetrikus erőviszonya miatt) és január 28-án kezdeményezte az államfőnél a parlament feloszlását. Az államfő alkotmányos kötelezettségének eleget téve január 29-én feloszlatta a parlamentet és 2014. március 16-ra kitűzte a rendkívüli választások időpontját. A fentiekkel ellentétben a jelenlegi rendkívüli választások kiírásának indoka a megkezdett reformok folytatásához és az Európai Unió (EU) kapujába való eljutáshoz szükséges négyéves stabil kormányzati ciklus biztosítása volt, a kormányfő most ehhez kért bizalmat és megerősítést.

A tárgyalt választási időszakot több olyan anomália jellemezte, mint amilyen – a teljesség igénye nélkül – a listaállításhoz szükséges aláírások hamisítása a választások minden szintjén, szavazóurna összetörése egy választóhelyiségben, az ellenőrző cédulák hiánya vagy a választásra jogosultak számánál több szavazócédula léte a szavazóurnákban. Különleges színfoltnak minősült a választási helyszínek közül a Dél-bácskai körzetben található, a

6 A helyi önkormányzati választásokról szóló törvény 8. szakasz 1. bekezdés (34/2010). Letöltés helye: www.paragraf.rs; letöltés ideje: 2016. 10. 17.

7 Vajdaság Autonóm Tartomány Statútuma 33. szakasz 1. bekezdés (54/2014). Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 10. 17.

8 Vučić bejelentette: Előrehozott választások következnek. *Vajdaság Ma*, 2016. január 17. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 01. 08.

tartományi székváros közelében fekvő Temerin. A településen indítani tervezett két orosz kisebbségi lista közül az egyik (9-es számmal, Szerbiai Oroszok Pártja – Maja Bjekić) sikeresen indult és szerzett egy mandátumot (holott a legutóbbi népszámlálás szerint a településen egyáltalán nem él orosz kisebbség).⁹ A választásokat megelőzően és az azok során tapasztalt rendellenességeket követően tovább fokozódtak az indulatok a választási eredmények végleges kihirdetéséhez közeledve. A szélsőjobboldali, oroszbarát és unióellenes, a Szerbiai Demokrata Párttal (SZDP) koalícióban induló Dveri mozgalom vezetője és a Köztársasági Választási Bizottság (RIK) elnöke között heves szóváltásra került sor a választások 99.82%-os, részleges eredményének kihirdetésekor.¹⁰ Érthető volt a reakció, hiszen az SZDP-Dveri koalíció csupán néhány szavazattal maradt le a parlamentbe való bejutástól. A túlkapásokra (a Dveri egyik tagjának agresszív tettlegességig fajuló kirohanása a RIK egyik elemzője ellen) azonban a balkáni temperamentum ismeretében sem lehet meglepetés. A RIK április 27-i döntése értelmében, szabálytalanságok miatt május 4-én, 15 szavazóhelyen megismételték a voksolást.¹¹ Az újrázást követően a SZDP-Dveri a szavazatok 5.03%-nak birtokában 13 képviselővel bekerült a szerb Népképviselőházba (részben az április 30-án Belgrádban a DP által szervezett ellenzéki tüntetésnek köszönhetően, ahol az ellenzéki erők vezetői együttesen arra buzdítottak, hogy szimpatizánsaik az SZDP-Dveri koalíciót támogassák, azokon a helyeken ahol megismétlik a szavazást).¹²

Köztársasági szintű választások

A szerbiai többpártrendszer 1990-es bevezetése óta az ideiglenes volt a tizenegyedik köztársasági parlamenti és a hetedik előrehozott¹³ köztársasági választás. Jelenleg 6 739 441 választópolgár rendelkezett szavazati joggal, melyből 3 778 923 vett részt a szavazáson. A választási részvétel aránya 56,07%-os volt,¹⁴ magasabb, mint a 2014-es 53,2%.¹⁵ Az érvénytelen szavazatok száma 107 906 (2,86%).¹⁶

9 Csorba Bélával a Vajdasági Magyar Demokrata Párt elnökével folytatott telefonbeszélgetés alapján.

10 Az ünnepek után újra szavazhatnak több helyen. *Pannon RTV*, 2016. április 29. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; leoltés ideje: 2016. 05. 4.

11 RIK: 15 szavazóhelyen megismétlik a választásokat, egy topolyain is. *Vajdaság Ma*, 2016. április 28. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 05. 4.

12 Urcára vonult Belgrádban az ellenzék. *Pannon RTV*, 2016. április 30. Letöltés helye: <http://www.pannonrtv.com>; letöltés ideje: 2016. 05. 2.

13 1992, 1993, 2000, 2003, 2008, 2014, 2016 (a szerző egyéni gyűjtése).

14 A Köztársasági Választási Bizottság bejelentette a választások végleges eredményét, 12 lista a Népképviselőházban. *Novosti*, 2016. május 5. Letöltés helye: www.novosti.rs; letöltés ideje: 2016. 08. 22.

15 Köztársasági Választási Bizottság: A 2016. március 16-i köztársasági parlamenti választások. Letöltés helye: www.rik.parlament.gov.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 05.

16 A Köztársasági Választási Bizottság 125 ülése, 2016. május 5. Letöltése helye: www.rik.parlament.gov.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 18.

Amíg Szerbiában 1990 és 1992 között kétfordulós többségi rendszerben történt a parlamenti képviselők megválasztása, addig 1992-től egészen napjainkig arányos választási rendszerben, egy fordulóban választják meg a népképviselőket úgy, hogy 2000 óta az egész ország területét egy választókerületnek tekintik.¹⁷ Minden párt (szövetség) egyetlen zárt listát indíthat, amelyen sorrendben minden három jelölt közül (első három hely, második három hely és így a lista végéig) legalább egynek ahhoz a nemhez tartóznak kell lennie, amely kevésbé képviselt a listán.¹⁸ A mandátumok elosztásánál a D’Hondt-formulát használják, a bejutáshoz pedig az 5%-os küszöb elérése szükséges. A listaállításhoz tízezer érvényes aláírást kell összegyűjteni. A régió egyes országainak politikai rendszereivel való összehasonlítás során azt látjuk, hogy a szlovén,¹⁹ a horvát, a koszovói illetve a román²⁰ gyakorlattól eltérően a szerb választási rendszer nem ismeri a garantált kisebbségi parlamenti hely intézményét. Kedvezőbb azonban a szlovák, a cseh és az ukrán gyakorlatnál, ahol a kisebbségek kedvezményes bejutása a törvényhozásba semmilyen formában sem biztosított.²¹ Szerbiában a nemzeti kisebbségek parlamenti mandátumainak a kiosztásánál a Képviselők megválasztásáról szóló törvényt (35/2000-es) módosító törvény tizenharmadik szakaszának rendelkezése alapján járnak el. A módosítás szerint a Képviselők megválasztásáról szóló törvény nyolcvanegyedik szakasza három bekezdéssel bővült, mely módosításnak köszönhetően a kisebbségek számára a parlamentbe jutáshoz 2004 óta – részben hasonlóan a lengyel min tához – nem szükséges az 5%-os küszöb elérése.²² Helyette úgynevezett természetes küszöb (ennek értelmében egy kisebbségi mandátumhoz szükséges szavazatszámot úgy kapjuk meg, hogy a mandátumot eredményező szavazatok összegét elosztjuk a kiosztható mandátumok számával) biztosítja a nemzeti kisebbségek parlamentbe való bejutását.

2016. április 24-én a 250 parlamenti helyért húsz lista (párt vagy párt szövetség) 3270 jelöltje versenyzett, az eredmények pedig közel az előzetes közvélemény kutatásoknak megfelelően alakultak.²³ Ezennel a húsz formációból tizenkettő jutott be a parlamentbe, így a társadalom törésvonalait a korábbinál pontosabban, szélesebben reprezentáló Népképviselőház alakulhatott (2014-ben tizenkilenc induló, hét bejutó). A 2014-es választások tükrében,

17 Szabó Zsolt: *A Nyugat-Balkán parlamentjei*. Gondolat Kiadó: Budapest, 2016.

18 A népképviselők megválasztásáról szóló törvény 40a. szakasz 1. bekezdés (18/2004). Letöltés helye: www.paragraf.rs; letöltés ideje: 2016. 10. 18.

19 Györi Szabó Róbert: A szlovéniai magyar és olasz kisebbség autonómiaja, politikai képviselete. In: Szarka László, Kántor Zoltán, Majtényi Balázs, Vizi Balázs: *Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Kelet-Közép-Európában*. Gondolat Kiadó, Budapest, 2007. 308–323, itt: 311.

20 Csapó Zsuzsanna: A kisebbségek parlamenti képviseletének kérdése az „Új Alkotmány” küszöbén. *Kül-Világ, A nemzetközi kapcsolatok folyóirata*. 2011. 8 (1–2). 82–101, itt: 88, 92.

21 Uo. 95.

22 A népképviselők megválasztásáról szóló törvény 81. szakasz 2. bekezdés (18/2004). Letöltés helye: www.paragraf.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 05.

23 Közvélemény-kutatás: Az SNS támogatása töretlen. *Vajdaság Ma*, 2016. április 11. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 05. 7.

annak ellenére, hogy továbbra is a dobogó első két helyét 131 mandátummal az SZHP által indított lista (2014-ben 158) és 29 mandátummal a SZSZP által indított lista (2014-ben 44) foglalta el, mindketten jelentős visszaeséssel zárták a választásokat (az SZHP lista 28, az SZSZP lista pedig 15 mandátumot veszített). A 2008–2012 közötti parlamenti ciklus után 22 mandátummal ismét visszakerült a képviselőházba az SZRP, melynek vezérét (2003-ban önként feladta magát) 2014-ben rossz egészségügyi állapotára való tekintettel helyezte ideiglenesen szabadlábra a hágai Nemzetközi Törvényszék (ICTY),²⁴ amely 2016. március 16-án kelt ítéletében²⁵ az ellene korábban felhozott vádpontok mindegyike alól felmentette az SZRP elnökét. Ivica Dačić miniszterelnök (2012–2014) egykori gazdasági minisztere Saša Radulović – aki gazdasági reformelképzeléseinek támogatatlansága miatt négy hónap után lemondott tisztségéről²⁶ – a 2014-es előrehozott választásokon a Saša Radulović – Elég volt nevet viselő saját pártlistát indította, sikertelenül. A formáció a 2016. április 24-i választásokon 16 mandátumra tett szert. Az egészen a 2012-es választásokig országos, tartományi és helyi önkormányzati szinten is meghatározó az egykori pártalapító és miniszterelnök Zoran Đinđić politikai örökségét képviselő DP támogatottsága a korábban már említett párton belüli látványos feszültségek (többszöri pártszakadás) és a korrupciós botrányok miatt tovább csökkent, így ők is 16 mandátumot nyertek (2014-ben 19). A Dveri és az SZDP a 2014-es választásokon külön indultak, de mivel egyikük sem jutott be a parlamentbe (Dveri 3,58%, SZDP 4,24%), most a közös indulás mellett döntve együtt 13 mandátumot szereztek.²⁷ Új visszatérő a parlamentbe a Liberális Demokrata Párt (LDP), mely a Szociáldemokrata Párttal (SZP) (Boris Tadić korábbi Új Demokrata Pártja), és a Vajdasági Szociáldemokrata Ligával (VSZL) közös listán szintén 13 mandátumot nyert.

A köztársasági választásokon öt kisebbségi lista is mandátumot szerzett. A legnagyobb vajdasági magyar párt a VMSZ 4, a Szandzsáki Bosnyákok Demokratikus Közössége (SZBDK) és a Szandzsáki Demokratikus Akciópárt (SZDA) 2 – 2, a Zöld Párt (ZP) 1 és a Demokratikus Cselekvés Pártja (DCSP) is 1 mandátumot nyert.

24 International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (a Volt Jugoszlávia területén elkövetett háborús bűnöket vizsgáló nemzetközi törvényszék).

25 A hágai törvényszék minden vádpont alól felmentette Vojislav Šešeljt. *Vajdaság Ma*, 2016. március 11. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 04. 28.

26 Lemondott Saša Radulović gazdasági miniszter. *Vajdaság Ma*, 2014. január 25. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2014. 01. 25.

27 A fentebb ismertetett körülmények között.

Párt	2014 mandátum	2016 mandátum	%	Szavazatszám
Szerb Haladó Párt	158	131	48,25	1 823 147
Szerb Szocialista Párt	44	29	10,95	413 770
Szerb Radikális Párt	-	22	8,1	306 052
Saša Radulović – Elég volt	-	16	6,02	227 626
Demokrata Párt	19	16	6,02	227 589
Dveri – Szerbiai Demokrata Párt	-	13	5,04	190 530
Szociáldemokrata Párt – Vajdasági Szociáldemokrata Liga – Liberális Demokrata Párt	18	13	5,02	189 564
Vajdasági Magyar Szövetség	6	4	1,52	56 620
Szandzsáki Bosnyákok Demokratikus Közössége	-	2	0,86	32 526
Szandzsáki Demokratikus Akciópárt	3	2	0,80	30 092
Zöld Párt	-	1	0,63	23 890
Demokratikus Cselekvés Pártja	2	1	0,43	16 262
Összesen	250	250	93,64	3 537 668

1. ábra: A 2014-es és 2016-os köztársasági parlamenti választások eredményeinek összehasonlítása²⁸

Új jelenség a parlamentben, hogy a jövőben az SZHP-nak jobb oldalon is lesz ellenzéke a két nacionalista, unióellenes és oroszbarát tömörülés formájában (SZRP és SZDP-Dveri összesen 35 mandátum), amiből arra lehet következtetni, hogy ha megakadályozni ugyan nem is fogják tudni Szerbia további modernizálásának, gazdasági stabilizálásának és uniós csatlakozásának folyamatát, de mindent megtesznek annak látványos kritizálása és lassítása érdekében.

A szerbiai magyar nemzeti közösség hat magyar pártja és egy politikai ambíciókkal is rendelkező civil szervezete közül a köztársasági szintű választásokon magyar listával, mint ahogyan a korábbi választások alkalmával is, csak a VMSZ vett részt. Az MM a VMDK-val (a VMDK 2012-ben a Mindannyian Együtt vegyes kisebbségi listán, a 2014-es választásokon pedig a korábbi köztársasági elnök Boris Tadić Új Demokrata Pártja által vezetett listán vett részt) 2016. március 11-én megkötött együttműködési megállapodás értelmében a

²⁸ A táblázatban a pártok hagyományos neveit használom, nem pedig az induló listák neveit, ahogyan a RIK honlapján szerepelnek (14-es lábjegyzet). A választáson mandátumot nem nyert pártokat, a rájuk leadott szavazatok számát és annak százalékarányát nem tüntettem fel.

választások minden szintjén együtt indult.²⁹ A Horvátok Demokratikus Közössége (HDK) által is támogatott Magyar mozgalom – hogy változtassunk! – VMDK elnevezésű köztársasági listát a RIK okirat-hamisítás gyanúja (1611 érvénytelen aláírás) miatt azonban elutasította.

A VMSZ 2016. március 12-én Belgrádban benyújtotta a „Vajdasági Magyar Szövetség – Pásztor István” elnevezésű választási listáját, melynek szlogenje a „VMSZ – a biztos pont” volt. A 2012-es és 2014-es választásoktól eltérően a párt most nem egyedül, hanem szélesebb összefogás mellett döntve, a VMDP-vel (a VMDP sem 2012-ben, sem 2014-ben nem vett részt a köztársasági szintű választásokon) és a MEP-el (a MEP a 2014-es választásokon az Emir Effiic által vezetett Nemzeti Közösségek Listáján tett sikertelen kísérletet) közösen indult.³⁰ A pártok közötti együttműködési megállapodás alapján a VMSZ választási programjába beépítésre kerültek a VMDP és a MEP által megfogalmazott elképzelések. A program felölelte a gazdaságfejlesztés, a fenntartható mezőgazdaság és környezetvédelem, az alkotmánymódosítás, a Vajdaság Autonóm Tartomány, a régiók és a határon átnyúló együttműködés Európája, a nemzeti kisebbségi jogok, a szociális támogatási rendszer és egészségvédelem, a történelmi megbékélés (igazságtétel és kárpótlás), a személy és vagyónbiztonság, valamint a migránsválság kérdéseit.³¹ A megállapodás szerint köztársasági szinten a VMSZ listáját támogatta a két kisebb párt, tartományi szinten azonban a VMDP és a MEP jelöltjei is szerepeltek a listán. A köztársasági és a tartományi lista neve megegyezett.

A VMSZ köztársasági választási eredményeinek ismeretében elmondható, hogy a párt továbbra is a vajdasági magyarság által legtámogatottabb politikai szervezet. Négy mandátum (Pásztor Bálint, Kovács Elvira, Fremond Árpád, Pék Zoltán)³² megszerzésével sikerült érdekérvényesítési képességét megőriznie a választásokat megelőző belső feszültségek, a mintegy 10–15 000 közé becsült vajdasági magyar szavazó elvándorlása, az SZHP rendkívüli térnyerése, és annak ellenére, hogy egy kisebbségi mandátum megszerzéséhez a parlamentbe bejutott pártok magasabb száma miatt ez alkalommal több szavazatra volt szükség.

29 A Magyar Mozgalom és a VMDK választási együttműködési megállapodást kötött. *Vajdaság Ma*, 2016. március 11. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 03. 11.

30 Koalíciós megállapodást kötött a VMSZ, a VMDP és a MEP. *Magyar Szó*, 2016. március 8. Letöltés helye: www.magjarszo.com; letöltés ideje: 2016. 03. 8.

31 A Vajdasági Magyar Szövetség, a Vajdasági Magyar Demokrata Párt és a Magyar Egység Párt választási Programja 2016–2020.

32 A VMSZ köztársasági parlamenti képviselői a következő parlamenti tisztségekkel rendelkeznek: Pásztor Bálint frakcióvezető, az Alkotmányügyi és Jogalkotási Bizottság, valamint az Igazságügyi, Közigazgatási és Helyi Önkormányzati Bizottság tagja; Kovács Elvira az Európai Integrációs Bizottság elnökhelyettese, a Társulási és Stabilizációs Egyezmény Megvalósítását Felügyelő Bizottság alelnöke, az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlésének delegációs tagja, az Emberjogi, Kisebbségügyi és Nemi egyenjogúsági Bizottság tagja, valamint a Gyerekjogi Bizottság tagja; Fremond Árpád a Mezőgazdasági Bizottság elnökhelyettese; Pék Zoltán a Pénzügyi Bizottság tagja és a Fekete-tengeri Gazdasági Együttműködési Bizottság delegációs tagja.

A párt a 2014-es köztársasági választásokon hat mandátumot és öt államtitkári (turizmus, mezőgazdaság, infrastruktúra, szociális ügyek és egészségügy) helyet szerzett egy sokkal kedvezőbb (történelmi megbékélés, vagyon-visszaszármaztatási folyamat, magyar állampolgárság, magyarországi választások közelsége) politikai miliőben. A VMSZ és az SZHP a 2014. április 27-én aláírt koalíciós szerződés mintájára³³ ismét egy tizenegy pontból álló koalíciós szerződés írt alá, amelynek köszönhetően a VMSZ programja a kormányprogram részévé vált.

A Magyar Polgári Szövetség, mely 2012-ben a Mindannyian Együtt elnevezésű vegyes nemzetiségű kisebbségi listán (VMDK, HDK, BDK),³⁴ 2014-ben pedig a Nemzeti Közösségek Listáján (MRM, HDK, BDK, MEP) indult, a korábbi választásoktól eltérően országos szinten most nem méretette meg magát. A Magyar Remény Mozgalom, amely 2014-ben a Nemzeti Közösségek Listájához társult, 2014. szeptember 25-én előre meghatározatlan időre felfüggesztette tevékenységét.³⁵

Köztársasági szintű kormányalakítás

A köztársasági parlament 2016. június 3-án tartotta alakuló ülését, elnöke a korábbi kétéves időszakhoz hasonlóan Maja Gojković – 2004 és 2008 között, akkor még az SZRP színeiben Újvidék város történelmének első számú és ez idáig egyetlen női polgármestere³⁶ – lett. A kormány augusztus 11-én alakult meg, melyet továbbra is Aleksandar Vučić SZHP elnök vezet. Augusztus 9-én ismertetett exozéjában a kormány prioritásait tíz pontban foglalta össze.³⁷ A jövőben a szerb államvezetés elsődleges céljai között továbbra is az EU-integráció és az ezzel összefüggő kérdések, a makrogazdasági stabilitás, a munkakörnyezet és a közigazgatás hatékonyságának javítása, a vidékfejlesztés, az infrastruktúrafejlesztés, az oktatás reformja, az egészségügy, az emberi jogok (kisebbségi jogok és a migráció külön alfejezetet képeznek) és a demográfia, a klímaváltozás, valamint a bűnözés és a korrupcióellenes

33 EU-integráció, Vajdaság helyzete, regionális és infrastrukturális fejlesztések, valamint nagyberuházások, egészségügy, szociális védelem, mezőgazdaság, nemzeti kisebbségek részvétele a közszférában, kisebbségi jogok, bűnildözés és igazságszolgáltatás, magyar-szerb történelmi megbékélés (vagyon visszaszármaztatás, rehabilitáció), az egyházakkal való együttműködés és helyi önkormányzatok (helyi közösségek jogi státusa).

34 Herner-Kovács Eszter: Szerbiai választások 2012. Az új szerb politikai erőtér és az elmúlt egy év tanulságai, különös tekintettel a magyar érdekképviselet alakulására. *Magyar Kisebbség, Nemzetpolitikai Szemle*, 2013. 18 (2). 92–113, itt: 93.

35 Az MRM felfüggeszti politikai tevékenységét. *Magyar Remény Mozgalom*, 2014. szeptember 26. Letöltés helye: www.mrm.rs; letöltés ideje: 2014. 09. 26.

36 Maja Gojković a képviselőház elnöke. *RTS*, 2014. április 23. Letöltés helye: www.rts.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 12.

37 A Szerb Köztársaság kormányának programja. Letöltés helye: www.slideshare.net; letöltés ideje: 2016. 08. 15.

harc szerepelnek. Az új kormány négy miniszterelnök-helyettessel, tizenhat miniszterrel (a külügy-, a belügy-, az építésügyi, a kereskedelmi, a munkaügyi, az energetikai, a védelmi és pénzügyminiszterek személye megegyezik a korábbival) valamint három tárca nélküli miniszterrel (az EU-integrációért felelős tárca nélküli miniszter maradt) fogja végezni feladatait.

A jövőbeni szerb bel- és külpolitika alakulása vonatkozásában egyaránt meghatározó fejlemény, hogy a választásokat követően a kormányalakító május 26-án, először a hagyományosan szerbbarát Moszkvában tett látogatást, ahol Vlagyimir Putyin orosz elnökkel folytatott tárgyalásokat,³⁸ későbbi brüsszeli és az Egyesült Államokba tervezett hivatalos útjait azonban lemondta. A találkozó során az orosz elnök abbéli reményének adott hangot, hogy az újonnan megalakuló kormányban ismét helyet kapnak majd azok az erők, amelyek fontosnak tartják a Szerbia és Oroszország közötti kiváló viszony megőrzését és további fejlesztését.³⁹ Ezzel összefüggésben nem meglepő, hogy a közismerten jó orosz kapcsolatokkal rendelkező SZSZP ismét a kormány tagjává válhatott annak ellenére, hogy a gazdasági reformok területén képviselt eltérő álláspont miatt továbbra sem felhőtlen a két nagyobb kormányalkotó párt kapcsolata, valamint hogy e párt nélkül is adott volt a kormányalakításhoz szükséges többség. A választásokat követően elhangzott kijelentések alapján, köztársasági szinten a VMSZ tűnt biztos koalíciós partnernek,⁴⁰ annak ismeretében azonban, hogy az unióhoz való csatlakozás során a 2006-ban, sebtében elfogadott jelenleg hatályos szerb alkotmányt, módosítani kell⁴¹ – ami kétharmados többséget igényel – várható volt, hogy az SZHP más koalíciós partnereket is meghív a kormányba. A korábbi tapasztalatok alapján nem lehetett kizárni a SZSZP-vel való ismételt megegyezést, de elképzelhető volt egy szélesebb koalíció is a szilárdabb konszenzus megteremtése és a szélsőjobb ellensúlyozása érdekében. Vélhetően a jövőben meghozandó és széles társadalmi támogatást igénylő – részben

38 Szerbiának a 31-es Külpolitika, biztonságpolitika és védelmi politika elnevezésű tárgyalási fejezet, valamint a Tárgyalási Keret 26-os pontja értelmében a harmadik országokkal folytatott politikáját és a nemzetközi szervezetekben képviselt álláspontjait csatlakozásáig fokozatosan össze kell hangolnia az EU külpolitikájával és álláspontjával. Eddig nem ebbe az irányba mutattak Szerbia törekvései. Kiváltképp akkor, amikor nem csatlakozott az Oroszország ellen 2014-ben bevezetett EU-s szankciókhoz, valamint a fennálló EU-orosz viszony ellenére továbbra is intenzív, magas szintű kapcsolatokat tart fent az országgal. Ez részben érthető, amennyiben ismerjük Oroszország Koszovó vonatkozásában tanúsított Belgrád-barát magatartását, valamint a két ország külkereskedelmi mérlegét. Az Európai Bizottság (EB) hivatalos álláspontja értelmében az EU 2020-ig nem bővíti újabb tagállamokkal. A szerb vezetés ennek értelmében érezheti úgy, hogy az EB által kiadott 2015-ös országjelentésben vázolt 62%-os külpolitikai megfélemlés kiigazítására az elkövetkező években még lesz ideje (a szintén EU-aspiráns Montenegró 100%-os megfelelést teljesített a róla készült 2015-ös EB országjelentés szerint).

39 Putyin: Oroszország számít a Szerbiával való kapcsolata további fejlődésére. *Vajdaság Ma*, 2016. május 26. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 05. 27.

40 Vučić: A VMSZ az egyetlen biztos koalíciós partner. *Vajdaság Ma*, 2016. április 27. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 04. 27.

41 Pásztor István: Szerbia nem rendezhető az alkotmány módosítása nélkül. *Vajdaság Ma*, 2014. február 13. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2014. 02. 13.

népszerűségvesztéssel járó – intézkedések és reformok, valamint az egyes döntésekben rejlő kockázati tényezők is közrejátszottak abban, hogy a kormányzati felelősségvállalás kettőnél több szereplős lett.

A VMSZ köztársasági szinten a 2014 és 2016 közötti kormányzati ciklus mintájára kormányzati szerepvállalását ismét államtitkári pozíciókon keresztül kívánja betölteni olyan területeken, ahol a magyar nemzeti közösség számára is kiemelkedően fontos döntések születnek. Ezzel összhangban jelölte Vickó Ferencet egészségügyi, Vicsek Annamáriát oktatási, Kern Imrét infrastrukturális, Juhász Attilát pedig mezőgazdasági államtitkárnak. A frakció megalakításához szükségesnél eggyel kevesebb mandátum megszerzése ellenére a VMSZ-nek, a szintén nemzeti kisebbségi albán Demokratikus Cselekvés Pártja egy mandátumot szerzett képviselőjével (Fatmir Hasani) ismét sikerült frakciót alakítania. Miután a VMSZ egy nemzeti kisebbségi párttal működik együtt, a kérdések többségét illetően előreláthatóan sikerülhet a közös álláspontok kialakítása és képviselete.

A VMSZ és az SZHP között 2016. augusztus 14-én Belgrádban megkötött koalíciós szerződésben és a két párt elnöke által 2014. április 27-én aláírt koalíciós szerződésben szereplő, a társadalmi élet minden területére kiterjedő témakörök teljes mértékben azonosak. A változás a két évvel korábbi koalíciós megállapodáshoz képest annyi, hogy az egyes területek részben megvalósult elemei (mezőgazdaság, történelmi megbékélés, regionális fejlesztések), kikerültek az új dokumentumból, míg a megoldásra váró kérdések számos pont és probléma vonatkozásában (regionális és infrastruktúra fejlesztése, nagyberuházások, nemzeti kisebbségek részvétele a közszférában, egészségügy) részletesebben lettek kidolgozva.⁴²

Tartományi szintű választások

A 2016. április 24-i választásokon 1 729 201 választópolgár rendelkezett szavazati joggal és szavazhatott a tizenöt lista egyikére. A választási részvétel 55,41%-os volt (2012-ben 58,17%).

A tartományi képviselőház 120 tagját a tartományi parlament 2014. január 6-i⁴³ döntése értelmében a köztársaságihoz hasonlóan a korábbi vegyes helyett listás rendszerben választják. A VSZL kezdeményezését a másik két tartományi kormánypárt a VMSZ és a DP nem támogatta, ennek ellenére az SZHP, SZSZP, ÚDP, SZDP, SZRP támogatása

42 A Vajdasági Magyar Szövetség és a Szerb Haladó Párt által 2016. augusztus 14-én megkötött koalíciós szerződés. Letöltés helye: www.vmsz.org.rs; letöltés ideje: 2016. 08. 15.

43 Új választási rendszer a Vajdaságban, minimális többséggel törölték el a vegyes rendszert. *Vajdaság Ma*, 2014. június 6. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 07. 06.

mellett 62 szavazat mellett megvalósult a javaslat. A tartományi parlamentbe a bejutási küszöb a köztársaságihoz hasonlóan szintén 5%. A kisebbségi pártok pedig itt is a természetes küszöb alapján részesülnek a kiosztható mandátumokból. Listaállításához hatezer érvényes aláírás gyűjtése szükséges (a kisebbségi lista állításához háromezer).

A 2012. május 6-án még vegyes választási rendszerben megtartott tartományi választásokon a szavazatok közel 21%-ával a DP 58 mandátumot szerzett és alakított kormányt a VMSZ (7 mandátum) és a VSZL (10 mandátum) részvételével. A VMSZ a koalíciós tárgyalásoknak köszönhetően kormányalelnöki-titkári, házelnöki, öt segéd-titkári, három igazgatói és egy igazgatóhelyettesi pozícióval rendelkezett. A vajdasági magyar pártok közül a VMSZ-en kívül az MRM indított önálló tartományi listát, a VMDK és az MPSZ pedig, a Mindannyian Együtt kisebbségi listán indult. Mandátumot azonban csak a VMSZ nyert.⁴⁴

Mivel köztársasági és tartományi szinten 2012-ben eltérő összetételű kormány alakult, az elmúlt négy évben folyamatos feszültség jellemezte a két szint (és a tartományi kormány belső állapotát is, mivel a VMSZ 2014 óta köztársasági szinten az SZHP-vel működött együtt) viszonyát. A fennálló feszültséget fokozta az Alkotmánybíróság (AB) 2012. július 10-i döntése, amely Vajdaság Autonóm Tartomány hatásköri törvényének 22, és a 2013. december 5-i döntése, amely a VAT Statútumának 48 rendelkezését ítélte részben vagy egészben alkotmányellenesnek.

Vajdaság Autonóm Tartomány problematikája hosszú múltra tekint vissza. Az 1848-as szabadságharcból kezdődően különböző célok, szándékok kifejeződéseként egészen napjainkig napirenden szerepel. 1848-ban a szerb önrendelkezési törekvések, 1918 után pedig a területén élő nem szerb lakosság gazdasági, jogi és kulturális autonómia törekvések megvalósításának a terepe. Az 1974-es jugoszláv szövetségi alkotmány jelentősen kiszélesítette a két tartomány Vajdaság és – az időközben függetlenné vált⁴⁵ – Koszovó autonómiáját, szinte azonos rangra emelve őket a szövetségi államot alkotó tagköztársasággal. A 90-es évek elején bekövetkezett, Milošević által szorgalmazott alkotmánymódosítások a recentralizáció jegyében zajlottak, amikor is szinte teljesen megszüntették a tartományok önállóságát. Elmozdulást a 2002 februárjában elfogadott Egyes autonóm tartományi hatáskörök meghatározásáról szóló 2002. évi törvény (ún. Omnibusz-törvény) jelentett. A törvény alapján a tartomány számos államigazgatási területen kapott vissza olyan jogköröket, amelyeket a 90-es években megvontak tőle.

44 A 2012-es tartományi és helyi önkormányzati választások vonatkozásában lásd a 32-es lábjegyzetben feltüntetett tanulmányt.

45 Az EU 28 tagállama közül Ciprus, Görögország, Spanyolország, Szlovákia és Románia továbbra sem ismerik el Koszovó függetlenségét.

Valós hatásköri delegációról azonban nem beszélhetünk, mivel tényleges politikai, gazdasági és pénzügyi önállósodás a tartomány vonatkozásában nem történt.⁴⁶

Visszatérve a belgrádi és az újvidéki kormány közötti ellentétéhez, elmondható, hogy az AB-döntések mellett az SZHP által szervezett a tartományi hatalom megdöntésére irányuló tüntetések is nehezítették az együttműködést. Az ellentét következtében a tartomány és az annak 13,53%-át kitevő magyarság számára is fontos kérdések vonatkozásában nem történhetett előrelépés (VAT pénzeléséről szóló törvény, hatásköri törvény), továbbá a költségvetés alkotmányos 7%-nak⁴⁷ is csupán egy részét folyósította a központi kormány. A 2016. áprilisi választások eredményeképpen korábbi ellentétek feloldódnak, mivel SZHP 63 mandátum (2012-ben 22) birtokában átvette a hatalmat, ezáltal a DP 10 mandátummal (2012-ben 58) tizenhat év után a tartományban is elvesztette korábbi befolyását. A tartományi parlamentbe bejutott még az SZSZP 12 mandátummal (2012-ben 13), a SZRP 10 mandátummal (2012-ben 5), a VSZL 9 mandátummal (2012-ben 10), a VMSZ 6 mandátummal (2012-ben 7), a Saša Radulović – Elég volt 7 mandátummal (2012-ben nem létezett), a Magyar mozgalom az autonómiáért – Dr. Korhecz Tamás – VMDK – Csonka Áron 2 mandátummal (2012-ben nem létezett) és a Zöld Párt 1 mandátummal (2012-ben nem létezett).

A tartományi választásokon a magyar pártok közül a VMSZ a köztársaságihoz hasonlóan a „Vajdasági Magyar Szövetség – Pásztor István” elnevezésű választási listáját indította a fentebb már jelzett különbséggel. Hat mandátummal (47 034) (Pásztor István, Patyi Lajos, Pelt Ilona, Kormányos László, dr. Bagi Bojan, Erdély Lenke)⁴⁸

46 A 2006-ban elfogadott alkotmány rendelkezéseinek megfelelően született meg 2009-ben a tartomány legmagasabb szintű jogszabálya, Vajdaság Autonóm Tartomány Statútuma és a Vajdaság Autonóm Tartomány hatásköreit meghatározó törvény. A fent vázolt AB döntés szerint az új Statútum elkészült és 2014. május 22-én a szerb jogrendszer részévé vált. A dokumentum alapvetően centralizációs szemléletet tükröz, de a nemzeti közösségeket, köztük a magyart, a szerbekkel egyenrangúként definiálja. Az új hatásköri törvény elfogadása az újonnan megalakult tartományi és köztársasági parlament feladata. A tartomány és a helyi önkormányzatok autonómiájának vonatkozásában előrelépésnek minősíthető, hogy az 1995-ben államosított vagyontukat a 2011-ben elfogadott Közvetlenről szóló törvény rendelkezései alapján vissza kell kapniuk.

47 A szerb alkotmány 184. szakaszának negyedik pontja szerint Vajdaság Autonóm Tartomány költségvetése a Szerb Köztársaság költségvetésének legalább 7%-át teszi ki, azzal, hogy a 7% 3/7-ét a nagymunkálatok finanszírozására kell fordítani.

48 A VMSZ tartományi parlamenti képviselői a következő tartományi parlamenti tisztségekkel rendelkeznek: Pásztor István a Tartományi Parlament elnöke és a Tartomány Alkotmányjogi Helyzetével Foglalkozó Bizottság elnöke; Erdély Lenke frakcióvezető, a Nemzetek Egyenjogúságával Foglalkozó, valamint az Oktatási és Tudományügyi Bizottság tagja; Patyi Lajos a Mezőgazdasági, valamint a Jogszabályügyi Bizottság tagja; Pelt Ilona a Költségvetési és Pénzügyi Bizottság tagja; dr. Bagi Bojan az Egészségügyi, Szociálpolitikai, Munkügyi, Népesedéspolitikai és Gyermekekellátási, valamint az Európai Integrációs és Nemzetközi Regionális Együttműködési Bizottság tagja; Kormányos László a Művelődési és Tájékoztatási, valamint a Hivatalos Használatú Nyelveken Megjelenő Jogszabályokat Azonosító Bizottság tagja.

a választásokat megelőző és az azt követő⁴⁹ kijelentésekkel összhangban a párt tagja lett a tartományi kormánykoalíciónak.

A Magyar mozgalom az autonómiáért – Dr. Korhecz Tamás – VMDK – Csonka Áron elnevezésű lista a HDK támogatása mellett két mandátummal (16 452 szavazat) (Korhecz Tamás, Csonka Áron)⁵⁰ lett a tartományi képviselőház tagja. Az MM választási programjában⁵¹ az elvándorlás megszüntetése és a szülőföldön való boldogulás, a nemzetileg felelős plurális tájékoztatás, a pluralizmus és nemzeti minimum, a tudásalapú társadalom – Szabadkai Egyetem, az autonómia, a demográfia – szociális kérdések, a civil társadalom és az EU-csatlakozás, kisebbségi jogok és a csatlakozásban rejlő lehetőségek kérdései szerepeltek, ezekért kíván küzdeni a jövőben. A Magyar Polgári Szövetség és a Magyar Remény Mozgalom most nem indultak a választásoknak ezen a szintjén.

Párt	2012 mandátum	2016 mandátum	%	Szavazatszám
Szerb Haladó Párt	22	63	44,48	428 452
Szerb Szocialista Párt	13	12	8,86	85 311
Szerb Radikális Párt	5	10	7,66	73 742
Demokrata Párt	58	10	7,24	69 740
Szerbiai Demokrata Párt	4	-	-	-
Fordulat	1	-	-	-
Vajdasági Szociáldemokrata Liga	10	9	6,43	61 979
Vajdasági magyar Szövetség	7	6	4,88	47 034
Saša Radulović – Elég volt	-	7	5,54	53 317
Magyar Mozgalom	-	2	1,71	16 452
Zöld Párt	-	1	1,14	10 970
Összesen	120	120	87,94	846 997

2. ábra: A 2012-es és 2016-os tartományi parlamenti választások eredményeinek összehasonlítása⁵²

49 Elvi megállapodás az SNS és a VMSZ között a vajdasági szintű együttműködésről. *Vajdaság Ma*, 2016. 05. 09. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 05. 09.

50 Az MM és a VMDK tartományi parlamenti képviselői a következő tartományi parlamenti tisztségekkel rendelkeznek: Dr. Korhecz Tamás a Nemzetgyűlés Bizottságaival a Tartomány Hatásköreinek Érvényesítésében Együttműködő Bizottság és a Hivatalos Használatú Nyelveken Megjelenő Jogszabályokat Azonosító Bizottság tagja; Csonka Áron a Gazdasági Bizottság és a Művelődési és Tájékoztatási Bizottság tagja.

51 „A Magyar mozgalom – hogy változtassunk! – VMDK” köztársasági és a „Magyar mozgalom az autonómiáért – Dr. Korhecz Tamás – VMDK – Csonka Áron” tartományi listák közös választási programja. Letöltés helye: www.magyardmozgalom.rs; letöltés ideje: 2016. 10. 13.

52 A táblázatban a pártok hagyományos neveit használom, nem pedig az induló listák neveit, ahogyan a Tartományi Választási Bizottság honlapján szerepelnek. A mandátumot nem nyert pártokat, a rájuk leadott szavazatok számát és százalékarányát nem tüntettem fel. Letöltés helye: www.pik.skupstinavojvodine.gov.rs; letöltés ideje: 2016. 05. 15.

Tartományi szintű kormányalakítás

Tartományi szintű parlament június 2-án tartotta alakuló ülését. Elnökévé – a báni palota történetében eddig példa nélküli módon egymást követő második alkalommal – 91 támogató szavazat mellett, Pásztor Istvánt a VMSZ elnökét választotta. A kormányt a köztársasági szinthez hasonlóan a legtöbb mandátum birtokában – június 20-án – az SZHP alakíthatott. A tartományi képviselők többsége 81 igen szavazattal Igor Mirovićnak⁵³ az SZHP elnökségi tagjának szavazott bizalmat, így a jövőben ő irányítja a tartományi kormányt. Az SZHP-n (63 képviselő) kívül a tizenkét szaktárcával rendelkező kormány tagja még egy-egy titkárral (miniszterrel) az SZSZP (12 képviselő) és a VMSZ (6 képviselő). A 120 tagú tartományi parlamentből a kormánykoalíciót alkotó pártok 81 hellyel rendelkeznek, ami kétharmados többséget jelent.

A tartományi kormányfő a vajdasági kormány prioritásaként a befektetések ösztönzését, új munkahelyek teremtését, a kisebbségek közötti kapcsolatok erősítését és a határon átnyúló EU-s támogatások még hatékonyabb felhasználását jelölte meg. Ezzel összefüggésben az ország és a tartomány infrastrukturális állapotának további fejlesztése és a beruházások tartományba vonzása a cél. A kivitelezés érdekében a Szerbiai Fejlesztési Ügynökség mintájára megalapítják a Vajdasági Fejlesztési ügynökséget. A politika-bürokrácia modell további leépítésével és az üzleti modell létrehozásának szándékával kívánják erősíteni e törekvéseket.⁵⁴ A nagy projektek esetében a jelenlegi finanszírozási rendszer átszervezése révén köztársasági, tartományi és helyi önkormányzati közös finanszírozást terveznek bevezetni, melyhez a köztársasági szintű politikai támogatás biztosított. Az előző tartományi kormány idejében hatalmas méreteket öltő korrupció visszanyesése, a már folyamatban lévő nagy projektek, mint az Újvidék-Ruma autópálya-szakasz és a Tarcal-hegységen áthaladó alagút kiépítésének a befejezése, valamint a Vajdasági Rádió és Televízió újjáépítésének megkezdése is napirenden szerepelnek. A hatalom átvételét követően a kormányfő első számú problémaként az előző kormány által folytatott felelőtlen költségvetési politikát (egyes projektek költségvetése meghaladta a költségvetésben arra előlátott összeget) valamint a felhalmozott adósságok mértékét és a korrupciót jelölte meg. A

53 Korán elkezdett politikával foglalkozni. Már fiatalon a Szerb Radikális Párt újvidéki bizottságának elnöke. 1992–1994 között az újvidéki képviselő testület egyik alelnöke, 1992–1996 között köztársasági parlamenti, 1996–2000 között pedig tartományi parlamenti képviselő. 1998–2000 között pénzügyminiszter-helyettes. 2008-ban a Szerb Radikális Pártból való kiválást követően a Szerb Haladó Párt alapító tagja. 2008–2012 között a tartományi parlament alelnöke. 2008-ban versenybe szállt Újvidék polgármesteri tisztségéért, de nem sikerült nyernie. 2013 szeptembere és 2014 márciusa között Ivica Dačić kormányának regionális fejlesztési és helyi önkormányzati minisztere.

54 Mirović: A befektetések és a munkahelyteremtés az új vajdasági kormány prioritásai. *Vajdaság Ma*, 2016. 07. 13. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 07. 13.

tartomány finanszírozásáról szóló törvényhez kapcsolódó politikai vitát szakmai alapon kívánja rendezni és lezárni.⁵⁵

A tartományi kormánykoalíció részét képező VMSZ az elmúlt négy esztendőhöz viszonyítva vélhetően jobb, könnyebb helyzetben lesz, mivel a korábbi Belgrád és Újvidék közötti ellentét a választásokat követően megszűnt. A magyar nemzeti közösség a VMSZ-en keresztül ismét a tartományi kormányi alelnöki és a már hagyományosnak tekinthető oktatásért, jogalkotásért, tartományi közigazgatásért és a nemzeti közösségekért felelős titkárságot kapta meg.⁵⁶ A párt ezen kívül egy titkárhelyettesi (Mezőgazdasági, vízügyi, erdészeti titkárság), hat segédtitkári (Regionális fejlesztési; Urbanizmus és környezetvédelmi; Energetikai, építkezési, közlekedési; Gazdasági; Művelődési és tájékoztatási; Felsőoktatási és tudományi; Oktatási, jogalkotási, közigazgatási, nemzeti közösségi) és egy altitkári (Oktatási, jogalkotási, közigazgatási, nemzeti közösségi titkárság) pozícióval is rendelkezik a tartományi képviselőházban. Az újvidéki köztisztviselők közül két igazgatói (Vajdaság Erdei Köztisztviselők Intézete) és két igazgatóhelyettesi (Nagyberuházási Igazgatóság; Mezőgazdasági Fejlesztési Alap) tisztséget tölt be.

Helyi önkormányzati választások

A helyi önkormányzati⁵⁷ szintű választási részvételhez jelötenként harminc aláírás gyűjtése szükséges. A jelöltek 1/3-os listával is indulhatnak.⁵⁸ A kisebbségi listákra a helyi önkormányzatokban is a természetes küszöb vonatkozik, míg a rendes listák az 5 % elérése esetében kapnak mandátumot. A 2011. október 11-én életbe lépett Helyi önkormányzatok finanszírozásáról szóló törvény 35. szakasza úgy rendelkezik, hogy a helyi önkormányzatok

55 Mirović: A szerb címer és zászló visszatérnek a tartományi intézményekbe. *Politika*, 2016. 08. 28. Letöltés helye: www.politika.rs; letöltés ideje: 2016. 09. 18.

56 A tárcát 2000 óta hagyományosan a VMSZ irányítja.

57 A Szerbiában működő helyi önkormányzati rendszer eltér a magyarországitól. Vajdaság területén hét körzetben (Észak-bácskai, Nyugat-bácskai, Dél-bácskai, Észak-bánsági, Közép-bánsági, Dél-bánsági és Szerémségi) 45 község található. A község mérete nagyjából a magyarországi járásnak feleltethető meg. A község legnagyobb települése, vagy városa a községközpont, ahol a lokális parlament működik. Itt választanak polgármestert. A községközpontokhoz tartozó településeken (3–22) helyi közösségi tanácsok működnek. A helyi közösség tanácsának elnöke nem feleltethető meg a polgármesteri tisztségnek, tkp. szimbolikus pozíció, mivel egy-egy helyi közösség nem rendelkezik saját bevétellel, továbbá egyéb vonatkozásokban is rendkívül behatárolt a mozgáster. A helyi önkormányzatokról szóló törvény 75. szakasza (129/2007) rendelkezéseinek alapján a helyi közösség, vagy részönkormányzat eszközforrása lehet a község, illetve a város költségvetésében megszabott eszköz – beleértve a helyi járulékot – adomány, továbbá a helyi közösségnek, illetve a részönkormányzat más formájának saját tevékenységével megvalósított jövedelem.

58 A Helyi önkormányzati választásokról szóló törvény 18. szakasz 1. bekezdés (34/2010). Letöltés helye: www.paragraf.rs; letöltés ideje: 2016. 09. 15.

a jövedelemadó 80%-át kapják meg,⁵⁹ mely a munkavállaló lakhelye szerint fizetendő (Belgrád 70%-ot kap). A 2016. október 7-én elfogadott – Nemzetközi Valutaalap elvárásának megfelelően a fiskális konszolidációt elősegítő – 2017. január 1-jétől hatályos törvénymódosítás értelmében a jövőben a városok 77, a községek 74%-ot kapnak (Belgrád 66%-ot).⁶⁰

Az előzetes felméréseknek és várakozásoknak megfelelően a Szerb Haladó Párt nem csupán tartományi parlamenti, de a helyi önkormányzatok szintjén is átvette a hatalmat a hagyományosan DP bázisának számító Vajdaságban. Újvidéken már a 2012. májusi tartományi választásokat követően szeptemberben megtörtént a hatalomváltás,⁶¹ míg számos önkormányzat területén időközben, vagy pedig az április 24-i választások után.

A 2012-es helyi önkormányzati választásokon a VMSZ, a VMDK, az MPSZ, az MRM és a VMDP is önállóan indult. A közvetlenül a 2012-es választások előtt megalakult tömörülés, a MEP Törökbecsén koalícióban mérettette meg magát. Akkor az önkormányzati választásokon a VMSZ 118, a VMDK 2 (Ada és Zombor), a VMDP 5 (Szabadka 1, Óbecse 1 és Temerin 3), az MPSZ 3 (Zenta), az MRM 2 (Szabadka és Magyarkanizsa) mandátumot szerzett. Az önkormányzati választásokat követően négy település (Magyarkanizsa, Csóka, Topolya, Zenta) élére került VMSZ-es polgármester. 2013. november 21-én pedig Szabadkán vette át a VMSZ a város irányítását.

A 2016. április 24-i helyi önkormányzati választásokon a Vajdasági Magyar Szövetség a vajdasági magyar nemzeti közösség számára minden fontos és meghatározó helyi önkormányzatban indult (összesen 24, 14 Bácska, 10 Bánát) és szerzett 111 mandátumot. Az önkormányzati választási listák elnevezése, négy önkormányzat kivételével (Topolya, Temerin, Óbecse, Törökbecse) a Vajdasági Magyar Szövetség – Pásztor István volt. Temerinben és Topolyán a lista a Vajdasági Magyar Szövetség – Vajdasági Magyar Demokrata Párt – Pásztor István nevet kapta. Óbecsén és Törökbecsén pedig a Vajdasági Magyar Szövetség – Vajdasági Magyar Demokrata Párt – Magyar Egység Párt – Pásztor István névvel hárompárti lista indult. A VMDK-MM hét bácskai magyarok által lakott községben állított listát és szerzett 31 mandátumot.

Az önkormányzati választásokon a VMSZ-nek közel sikerült megőrizni korábbi pozícióit, annak ellenére, hogy az SZHP jelentős megerősödése és az MM-VMDK-HDK közös lista megjelenése árnyaltabbá tette a korábbi erőviszonyokat. A köztársasági és tartományi szintekhez hasonlóan minden helyi önkormányzatban SZHP-VMSZ közös vezetés alakult, ott ahol a VMSZ mandátumot szerzett. A magyarság által nagyobb számban lakott

59 2006 és 2011 között 40%-ot kaptak az önkormányzatok.

60 Elfogadták a helyi önkormányzatok pénzeléséről szóló törvényt. *Vajdaság Ma*, 2016. október 7. Letöltés helye: www.vajma.info; letöltés ideje: 2016. 10. 07.

61 Éjjeli hatalomváltás Újvidéken. *Pannon RTV*, 2012. szeptember 13. Letöltés helye: www.pannonrtv.com; letöltés ideje: 2016. 09. 14.

települések önkormányzati eredményei – a haladók a vártnál jobb szereplését leszámítva – nem okoztak különösebb meglepetést.

Párt	Szabadka	Topolya	Magyarkanizsa	Zenta	Ada	Óbecse	Zombor
Szerb Haladó Párt	31	12	5	5	4	22	30
Demokrata Párt	7	-	-	5	-	-	4
Vajdasági Magyar Szövetség	11	16 ⁶²	12	11	4	7 ⁶³	3
Magyar Mozgalom – Vajdasági Magyarok Demokratikus közössége	11 ⁶⁴	3	5 ⁶⁵	5	2	4	1 ⁶⁶
Magyar Polgári Szövetség	-	-	-	3	-	-	-
Mi igazoljuk a bizalmat – Bilicki Zoltán	-	-	-	-	19	-	-
Összes megszerezhető mandátum	67	41	29	29	29	36	61

3 ábra: Azon települések eredményeit tartalmazza a táblázat, amelyekben több magyar lista indult. Az egykori (DP) és jelenlegi (SZHP) többségi erő eredményei is feltüntetésre kerültek.

Topolyát, Magyarkanizsát és Zentát a 2012–2016 közötti időszakhoz hasonlóan VMSZ-es polgármester irányítja. Szabadkán, Kishegyesen, Csókán és Törökkanizsán pedig a polgármester-helyettest adja a párt.

A Vajdasági Magyar Szövetség a táblázatban szerepeltetett településeken kívül Csókán 9, Kishegyesen 8, Törökkanizsán 7, Temerinben VMSZ-VMDP közös lista 5, Kúlán, Nagy-kikindán, Nagybecskerekén, Begaszentgyörgyön és Magyarcsernyén 2, Apatinban, Bácsón, Törökbecsén VMSZ-VMDP-MEP közös lista, Újvidéken, Szenttamáson, Antalfalván, Pancsován és Zichyfalván⁶⁷ 1 mandátumot szerzett.

62 A Vajdasági Magyar Demokrata Párttal közösen indult.

63 A Vajdasági Magyar Demokrata Párttal és a Magyar Egység Pártjával közösen indult.

64 A Horvátok Demokratikus Közösségével közösen indult.

65 A Magyar Mozgalom egyedül indult.

66 A Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége egyedül indult.

67 Az SZHP listáján szerzett a VMSZ egy mandátumot.

Hová tartunk?

A 2016. április 24-i választások mindhárom szintjének az SZHP az abszolút győztese (Koszovóban is ez a párt nyerte el a legtöbb szavazatot), hiszen a választások előtti 55 helyett összesen 150 községben⁶⁸ került hatalomra. A Vajdaság Autonóm Tartomány területén lévő 45 községből a korábbi 3-4 helyett most 41-ben szerezte meg a győzelmet. Az elmúlt néhány évben folytatott populista-reálpolitikájának köszönhetően a párt népszerűbb lett, mint 2008–2012 közötti fénykorában a DP. A 2016–2020-as ciklusban az SZHP és szövetségesei megfelelő felhatalmazással rendelkeznek majd ahhoz, hogy lerakják egy a 21. századi értelemben vett, a politikai, gazdasági és társadalmi kihívásokra és problémákra egyaránt megfelelő válaszokat adni képes modern Szerbia alapjait. Ehhez a társadalom minden szintjére kiterjedő reformok véghezvitelére, a Gazdasági Kormányzás⁶⁹ folytatására, a regionális együttműködés, valamint a jószomszédi kapcsolatok⁷⁰ további fejlesztésére, a Belgrád–Pristina párbeszéd életben tartására és dinamizálására, valamint a csatlakozási tárgyalások felgyorsítására és a külpolitika fokozatos EU-hoz igazítására⁷¹ lesz szükség. A kormány első számú prioritásként megjelölt EU-integráció területén való gyors ütemben történő haladás, majd csatlakozás azonban úgy tűnik nem lesz egyszerű feladat. Annak támogatását ugyanis a 2013. július 1-je óta EU-tag Horvátország komoly feltételekhez kötötte és csak erőteljes nemzetközi nyomásra állt el a 23-as Igazságszolgáltatás és alapvető jogok, valamint a 24-es a Szabadság, a biztonság és a jog érvényesülése ún. jogállamisági tárgyalási fejezetek megnyitásától. Habár 2014. január 21-én kezdődtek meg hivatalosan Szerbiával az EU-csatlakozási tárgyalások, az első fejezetek megnyitására (32. pénzügyi

68 A 165 községből (Vajdaság területén 45, Közép-Szerbia területén pedig 120 község található).

69 Az EU a hozzá újonnan csatlakozni kívánó Nyugat-Balkán államok esetében erőteljes figyelmet fordít a gazdasági kritériumoknak történő megfelelésnek is, melynek egyik pillére a Gazdasági Kormányzás. Ennek értelmében a jövőben csatlakozni kívánó államoknak – így Szerbiának is – az EU-tagállamok esetében már működő Európai Szemeszter mintájára 2015-től Nemzeti Gazdasági Reformprogramot (NGR) kell készíteniük. Az NGR két részből áll. Meghatározza a középtávú makrogazdasági és költségvetési politika kereteit, valamint rendelkezik a versenyképesség és a növekedés előmozdítása érdekében szükséges strukturális ágazati reformokról. In: Guidance for National Economic Reform Programme, European Commission, October 2014.

70 Az Általános Ügyek Tanácsa 2013. december 17-i ülésén elfogadott Szerbiával folytatandó csatlakozási tárgyalásokra vonatkozó általános uniós álláspont 16-ik pontja és az álláspont részét képező Tárgyalási Keret (A tárgyalásokat szabályozó alapelvek) 23-ik pontja alapján.

71 Az Európai Parlament (EP) Európai Néppártja német származású szerbiai jelentéstevőjének, David McAllisternek a 2016. július 24-én Belgrádban megszervezett az Európai Unió és a Nyugat-Balkán globális kül- és biztonságpolitikai stratégiájáról szóló konferencián tett kijelentése szerint, amikor a megfelelő idő elérkezik, Szerbia össze fogja hangolni kül- és biztonságpolitikáját az EU-éval. Furcsa módon, ezzel ellentétben, a kül- és biztonságpolitika összehangolásának mielőbbi szükségességére szólítanak fel az EP 2014-es (11-es pont) és 2015-ös (7-es pont) Szerbiával kapcsolatos országjelentései is, melyek betérjesztője, felelőse szintén David McAllister.

felügyelet, 35. Koszovó) csak 2015. december 14-én kerülhetett sor a Belgrád-Pristina közötti párbeszéd eredményességének köszönhetően. További fejezetek megnyitását ezen év első felében csupán azzal a feltétellel volt hajlandó támogatni Horvátország, amennyiben a szerb fél hatályon kívül helyezi azt a törvényt, amely a hágai törvényszék mintája alapján működik és lehetővé teszi, hogy olyan vádlottakat állítsanak szerb bíróság elé, akik nem Szerbia területén (Horvátországban, Bosznia-Hercegovinában) követtek el háborús bűncselekményeket a délszláv háborúban szerbek ellen. A háborús bűnökkel foglalkozó stratégiák és akciótervek elfogadásának elmaradása, valamint a Szerbiában élő horvát kisebbség parlamenti képviseletének megoldatlansága is a blokkolás indokai közé tartoztak. Horvátország nemzetközi nyomásra végül a 2016. július 4-én a Párizsban az EU és a Nyugat-Balkán vezetőinek csúcstalálkozóján járult hozzá a 23-as és 24-es csatlakozási tárgyalási fejezetek megnyitásához, melyre 2016. július 18-án az EU és Szerbia közötti harmadik államközi konferencián került sor.

Egyáltalán nem meglepő e hozzáállás, ha ismerjük Horvátország uniós csatlakozásának történetét. Az EU-tag Szlovénia a Horvátországgal fennálló határviták – elsősorban a Pirani-öböl vonatkozásában fennálló határvita – miatt, ahelyett, hogy bilaterális szinten oldotta volna fel a problémát, a 2008-as esztendőben a horvát csatlakozási fejezetek megnyitását és lezárását egyaránt következetesen akadályozta.⁷² E jelenség különösen érdekes annak a ténynek az ismeretében, hogy Szlovénia 2004-es csatlakozásakor az EU nem szabta a csatlakozás feltételül a határvita rendezését. Az igazsághoz hozzátartozik azonban, hogy Szlovénia csatlakozása sem volt zökkenőmentes, mivel Olaszország egy 1983-as olasz-jugoszláv szerződés alapján az 1945 után szlovén területekről elmenekült olaszoknak nyújtott jóvátételhez kötötte Szlovénia uniós csatlakozásának előrehaladását, amit az EU támogatott.⁷³

Visszakanyarodva a tárgyalt választásokhoz leszögezhető, hogy a 2012–2014-es időszakban a VMSZ konstruktív ellenzéki, majd a 2014–2016-os kormányzati szerepvállalása, igazoltan jó döntés volt, ami nagymértékben hozzájárult a magyar-szerb kapcsolatok fejlesztéséhez. A párt és annak elnökének közreműködésének köszönhetően indult el és számos kézzelfogható eredménnyel működik a történelmi megbékélési folyamat,⁷⁴ a szerb kormány 2016. március 3-án elfogadta a 23. Igazságügy és alapvető jogok tárgyalási fejezethez kapcsolódó Kisebbségi Akciótervet és a részarányos foglalkoztatás alkotmányos garanciájának

72 Lőrinczné Bence Edit: *Az Európai Unió bővítések elmélete és gyakorlata a horvát csatlakozás tükrében.* Széchényi István Egyetem, Regionális-és Gazdaságtudományi Doktori Iskola: Győr, 2009.

73 Györi, 2007. A szlovéniai magyar és olasz kisebbség autonómiaja, politikai képviselete, i.m. 321.

74 2013. június 26-i történelmi csúrgói államfői főhajtáson túl az azt megelőző és követő olyan jogi aktusok, mint a 2013. június 21-én a szerb nemzetgyűlés által elfogadott a vajdasági magyar polgári lakosság ellen 1944–45-ben elkövetett cselekményeket elítélő Népképviselőházi nyilatkozatot, vagy a 2014. október 30-án a szerb kormány által a három vajdasági település (Csúrog, Zsablya és Mozsor) magyar lakosságát kollektív bűnösséggel sújtó 1945-ös határozatok hatályon kívül helyezése.

megvalósítása érdekében is születtek előrelépések, törvénymódosítások. Komoly eredménynek számít, hogy az EU Tanácsának döntése értelmében Szerbiának, az EU-csatlakozási tárgyalások során a 23-as fejezet kapcsán a fejezetre vonatkozó általános akcióterv mellett – ez ideig példa nélküli módon – külön Kisebbségi Akciótervet is ki kellett dolgoznia 2015 végéig. A szerb fél a Kisebbségi Akcióterv elkészítéséhez 2015 tavaszán munkacsoportot állított fel, melynek munkájába valamennyi érintett kormányzati szervet és az EU által szorgalmazott inkluzív módszernek megfelelően a nemzeti kisebbségek képviselőit is bevonta. Az elkészült Kisebbségi Akcióterv 11 fejezet (Személyi és státusbeli kérdések, Diszkrimináció tilalma, Művelődés és tájékoztatás, Vallásszabadság, Nyelv- és íráshasználat, Oktatás, Demokratikus részvételi lehetőség, Nemzeti kisebbségek megfelelő alkalmazása a közsférában és a közvállalatokban, Nemzeti kisebbségek nemzeti tanácsai, Kisebbségi közösségekhez tartozók gazdasági helyzete, Nemzetközi együttműködés) keretében tárgyalja a nemzeti kisebbségek számára fontos kérdéseket és azok jövőbeni megoldásának módját. A struktúrával a VMSZ és a Magyar Nemzeti Tanács (MNT) is elégedett, mivel a magyarság számára prioritást élvező kérdések külön fejezetet kaptak. Magyar szempontból eredménynek tekinthető, hogy Szerbiának a Kisebbségi Akcióterv megalkotása során figyelembe kellett vennie az Európa Tanács (ET) Kisebbségvédelmi Keretegyezmény Tanácsadó Bizottsága Szerbiáról szóló harmadik véleményében megfogalmazott javaslatokat is. Az ET kisebbségvédelmi mechanizmusai tehát relevánsak a szerb EU-csatlakozási folyamat szempontjából. Az Akcióterv elkészülte sikerenk minősíthető, kifejezetten az 1993-as koppenhágai kritériumok és a Lisszaboni Szerződés nemzeti kisebbségekkel kapcsolatos rendelkezéseinek tükrében.

A VMSZ érdekérvényesítő képességének és a szerb állam nyitottságának köszönhetően teremtdtek meg a magyar kisebbség szülőföldön való megmaradásának és boldogulásának jogi (A nemzeti kisebbségek jogainak és szabadságjogainak védelméről szóló törvény, Nemzeti tanácsokról szóló törvény), a Magyar Kormány 2015. november 18-i döntésének köszönhetően pedig a gazdasági (A vajdasági magyar közösségek térség- és gazdaságfejlesztési programjának 50 milliárd forintos támogatása) feltételei.

Az elmúlt másfél évtizedes kisebbségi jogérvényesítést támogató politikai milió ellenére az 1990-es délszláv háborúban összeomlott szerb gazdaság napjainkig tartó válságának következtében a vajdasági magyar nemzeti közösség hatványozottan küzd a szegénység és a társadalmi kirekesztettség nehézségeivel, melynek mérséklését hivatott elősegíteni a térség- és gazdaságfejlesztési program. Vajdaság gazdasági felzárkózásának hiányát részben az elgondolás magyarázza, hogy „*nincs szükség célzott programokra és beavatkozásokra azon társadalmi csoportok vagy térségek megsegítésére, amelyekhez a gazdasági fejlődés nem jut el.*”⁷⁵ A társadalomban megjelenő tendenciák ezt az állítást felülírták és rendkívül komoly igény mutatkozott a gazdasági problémák kezelését célzó konkrét intézkedésekre.

75 Emma, Clarence: Társadalmi struktúrák és társadalmi szolgáltatások. In: Horváth Gyula – Hajdú Zoltán: *Regionális átalakulási folyamatok a Nyugat-Balkán országáiban*. MTA Regionális Kutatások Központja: Pécs, 2010. 333–361, itt: 333.

A VMSZ választási eredményeinek ismeretében egyértelmű, hogy a pártnak és annak elnökének a továbbiakban is fontos szerepe lesz az elmúlt néhány évben kialakult magyar-szerb stratégiai partneri együttműködés folytatásában. Az eddig tapasztaltak tükrében az elkövetkező időszak a magyarság számára lehetőséget nyújthat a még rendezetlen kérdések megoldására, a szükséges törvények (nyelvhasználati, nemzeti tanácsokról szóló, részarányos foglalkoztatás, szerb nyelv oktatásának reformja, valamint a helyi közösségek, és a decentralizáció problematikája) és alacsonyabb szintű jogszabályok (közterhatárok módosítása) megalkotására és a kisebbségi gyakorlati jogérvényesítés biztosításának fejlesztésére.⁷⁶ A köztársasági és tartományi parlamentben, valamint az egyes helyi önkormányzatokban a többség részeként, továbbra sem lesz akadály a országos, regionális és helyi szintű magyar érdekvédelemnek (amit erősít az EP-ben és az ENP-ben betöltött jelenlét). Ez azért is meghatározó, mivel a tartomány és a helyi önkormányzatok területén egyaránt számos, a magyar nemzeti közösség számára is fontos beruházás van folyamatban (szabadkai Népszínház, a szabadkai kerületút Y-elágazás, Szeged-Szabadka-Bácsalmás-Baja vasútvonal projektum), amelyek befejezéséhez további központi költségvetési források biztosítása szükséges.

Összegzés

A fentiek összegzéseként, végkövetkeztetésként elmondható, hogy a nemzetek közötti konfliktusok, azok napjainkig tartó társadalmi és gazdasági hatásainak következtében generációk számára tűntek el a helyben érvényesülés terei a városokban és a falvakban egyaránt. E jelenség napjainkig fokozott hatással bír a nemzeti közösségekhez tartozókra, hiszen ezen entitásokat helyzetüknél fogva sokkal érzékenyebben érinti érvényesülési, önkifejezési lehetőségeinek beszűkülése, eltűnése. A magyar kormány, a VMSZ és a Magyar Nemzeti Tanács (MNT)⁷⁷ részéről erőteljes törekvések tapasztalhatóak e tendenciák megállítására és visszafordítása érdekében. Szembetűnőek a szerb kormány erőfeszítései is, az Európai Unióhoz való

76 Szerbia Alkotmánya és törvényei már eddig is magas színvonalon gondoskodtak a nemzeti kisebbségek jogainak biztosításáról, védelméről. Olyan normák, előírások köszönnek vissza bennük, amelyeket a legjelentősebb nemzetközi szervezetek (ENSZ, EBESZ, Európa Tanács) által kiadott dokumentumok tartalmaznak. Ezek értelmében a nemzeti kisebbségek képviselői, szakértői már a jogalkotási folyamat előkészítésében és magában a jogalkotás folyamatában is részt vesznek (Kisebbségvédelmi törvény, Nemzeti tanácsokról szóló törvény) a probléma alapvetően a törvények gyakorlati alkalmazásában, végrehajtásában és azok finanszírozásában van. A jövőben tehát ezek megvalósítására és a fenntarthatóságra kell nagy hangsúlyt fektetni.

77 A Magyar Nemzeti Tanács (MNT) jelenlegi formájában, közvetlen módon első alkalommal 2010-ben került megválasztásra. A 35 fős testület a kulturális autonómia csúcsszerve, mely az oktatás, kultúra, hivatalos nyelvhasználat és a tájékoztatás területén rendelkezik jogosítványokkal. A 2014 októberében újraválasztott szervezet, Alapszabályának 14. szakasza j. pontja értelmében a magyar nemzeti közösség jogait és helyzetét érintő kérdésekkel kapcsolatban fejlesztési stratégiai dokumentumokat fogad el, mely lehetőséget biztosít a testület számára, hogy a vázolt négy területen túl szélesebben fejtsé ki tevékenységét.

erőteljes közeledés, csatlakozási tárgyalássorozat eredményeként egy élhetőbb, versenyképebb ország megteremtése a cél.

Az elmúlt években a megfelelő helyzetfelmérést és helyzetelemzést követően a vajdasági magyar politika elit részéről – ahogyan azt már korábban is jeleztem – megszülettek az adekvát politikai, jogi és gazdasági válaszok a fennálló helyzet orvoslását illetően.⁷⁸ Ennek egyik legfontosabb jövőbe mutató eleme az MNT oktatásfejlesztési stratégiájában kidolgozott felsőoktatási ösztöndíjprogram és az ahhoz kapcsolódó intézményrendszer (újvidéki Európa Kollégium) kiépítése. Ezzel összefüggésben elmondható, hogy az egyetemi tanulmányait jelenleg folytatató vagy azt éppen befejező, nemzetileg elkötelezett, szülőföldjén boldogulni és azért tenni akaró, a helyét bármilyen körülmények között megálló fiatal magyar értelmiség feladata és felelőssége legalább akkora, mint a jelenlegié, aki lehetőséget teremtett számára ahhoz, hogy a szülőföldjén, magyar közegben folytassa felsőfokú tanulmányait, ott boldoguljon.

Az elmúlt több mint negyed évszázad során a társadalom minden szegmensében megszünt terek újraindításának folyamatában e fiatalabb generációnak feladatot kell vállalnia, egy mindenki számára élhetőbb és szerethetőbb szülőföld megteremtése érdekében. Ezzel összefüggésben proaktív szerepet kell játszania mind a munkahelyteremtésben, mind a tartomány versenyképességének növelésében, mind pedig a szellemi és kulturális élet felvirágoztatásában. Úgy értékelem, hogy amennyiben a továbbiakban is fenntartható az eddigi ütemben tapasztalt építkezés dinamikája, 7–10 éves távlatban már minden szinten érzékelhetőek lesznek pozitív változások.

78 Jogosan merülhet fel az olvasóban a kérdés, hogy miért csak most került, kerülhetett erre sor. Részben azért, mert 2010-re született meg a megfelelő jogszabály a továbblépéshez, részben pedig azért, mert Orbán Viktor miniszterelnök 2010-ben anyagi és erkölcsi támogatásáról biztosította a helyi törekvéseket, melynek következtében nagyon komoly építkezés vehette kezdetét.